

מנהג בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"צ הגאון רבי משולם דוד בן רבי יצחק זאב הלוי סולבייצקי זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 269 פרשת יתרו תשפ"ה

סנהדרין סא-טז

שקרבו בשעירה כיחיד ולא מביאים אשם תלוי, ויש לדייק מה שייך שגגת מעשה בע"ז שאם הוא חשב שזה בית כנסת והשתחוה לו אם קבלו לאלוה זה מזיד,

דף סב ואם לא קבלו זה לא כלום אלא משמע שמאהבה או מיראה חייב, ורבא אומר שמדובר באומר מותר אך לכאורה זה כלול בהעלם דבר, יש לומר שאומר מותר מדובר שמותר לגמרי והעלם דבר מדובר בקיום מקצת וביטול מקצת.

ר' זכאי שנה לפני ר' יוחנן שאם זיבח קיטר וניסך והשתחוה בהעלם אחד חייב אחת אמר לו ר' יוחנן הוצא את משנתך ור' אבא אומר שנחלקו בזה ר' יוסי ור' נתן שלר' יוסי הבערה יצאה ללא ולר' נתן התורה כתבה הבערה לחילוק חטאות, ואם נאמר שהבערה יצאה ללא א"כ גם השתחואה יצאה ללא ואם הבערה יצאה לחלק גם השתחואה באה לחילוק חטאות, ורב יוסף דוחה שיתכן שר' יוסי סובר רק לגבי הבערה כי הוא למד חילוק חטאות מהפסוק **ועשה מאחת מהנה** שפעמים שחייב אחת על הנה ופעמים שחייב הנה והיינו על כל אחת ואחת, ומבאר ר' יונתן שר' יוסי למד אחת מאחת הנה מהנה אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת, אחת שהמלאכה היא שרצה לכתוב שמעון וכתב שם משמעון הנה הכוונה אבות **מהנה** הכונה תולדות, אחת שהיא הנה שישע שזה שבת אך שגג במלאכות הנה שהיא אחת ששגג בשבת אך הזיד במלאכות, אך לגבי ע"ז שלא למדו חילוק מלאכות ממקום אחר לכו"ע השתחואה באה לחלק, אך קשה שגם חילוק מלאכות של ע"ז נלמד מהפסוק **אחת מהנה** והיינו אחת זביחה מאחת סימן אחד הנה אבות והיינו זיבות קיטור ניסוך השתחואה מהנה תולדות וכגון שבירת מקל לפניו אחת שהיא הנה שהזיד בע"ז אך שגג בעבודות הנה שהיא אחת ששגג בע"ז והזיד בעבודות, ויש לדייק איך שייך שגגה בע"ז שאם הוא חשב שזה ביכני"ס והשתחוה לו הרי לבו לשמים אלא שראה דמות אנדרטא והשתחוה לה אם הוא קבלה עליו א"כ הוא מזיד ואם לא קבלה אינו כלום אלא משמע מאהבה או מיראה וזה מובן רק לאביי אך לרבא קשה, ורבא יבאר באומר מותר וא"כ יש לפשוט את מה ששאל רבא כשיש העלם ע"ז ועבודות אם חייב אחד או על כל עבודה וא"כ יש לפשוט שחייב רק אחד, ויש לומר שאכן נפשט שחייב אחד אך יש לדחות שלא ניתן להעמיד את הפסוק **אחת מהנה** לגבי ע"ז שהרי כאן כתוב פר במשיח ושעיר בנשיא וביחיד כשבה ושעירה ואילו בע"ז גם כהן משיח בשעירה כיחיד וא"כ לא ניתן ללמוד מכאן חילוק מלאכות.

עמוד ב רב שמואל בר רב יהודה אמר שר' זכאי שנה לפני ר' יוחנן ששבת חמורה משאר מצוות ויש חומרה בשאר מצוות משבת שבת חמורה שאם עשה שני מלאכות בהעלם אחד חייב שנים ובשאר מצוות חייב אחד, ויש חומרה בשאר מצוות שאם עשה בשוגג ולא התכוון חייב ואילו בשבת פטור במתעסק כי זה לא מלאכת מחשבת, ויש לדייק איך מדובר שעשה שנים בהעלם אחד שאם הכוונה שקצר וטחן ובשאר מצוות היינו שאכל חלב ודם א"כ גם בשאר מצוות חייב שנים ואם בשאר מצוות מדובר שאכל חלב וחלב ובשבת קצר וקצר א"כ גם בשבת חייב רק אחד בעשה מלאכה אחת שני פעמים ולכן אמר ר' יוחנן הוצא את משנתך הו, אך ניתן לתרץ שמדובר שקצר וטחן בשבת ושאר מצוות הכוונה לע"ז כדברי ר' אמי שאם זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד חייב אחד, אך יש לומר שלא ניתן להעמיד את זה בע"ז כיון שבסיפא כתוב חומר בשאר מצוות שאם שגג בלא מתכוון חייב ואילו בע"ז אם מדובר שחשב שזה בית כנסת והשתחוה לו הרי לבו לשמים, ואם ראה אנדרטא והשתחוה לה אם קבלו לאלוה הוא מזיד ואם לא קבלו לאלוה אינו כלום אלא מדובר מאהבה ויראה וזה מובן רק לאביי שחייב אך לרבא קשה, ואם נאמר שמדובר באומר מותר הרי רבא שאל את ר"י אם חייב אחד או שנים אך ודאי לא פטור לגמרי, אך ניתן לומר שאמנם ברישא מדובר בע"ז ובסיפא מדובר בשאר מצוות שחשב שזה רוק ובלעו שבשבת פטור במקרה שהתכוון להגביה תלוש וחתך מחובר וכמו שאמר ר"נ שהמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה והמתעסק בשבת פטור כי התורה אסרה רק מלאכת מחשבת, אך יש לומר שר' יוחנן סובר שעדיף לא להעמיד ברייתא רישא בטעם אחד וסיפא בטעם אחר כמו שאמר ר' יוחנן שמי שיעמיד את המשנה של מפקיד חבית לדעת תנא אחד אני יוביל את כליו אחריו לבית המרחץ.

דף סא לר' יוחנן השוחט בהמה על מנת לזרוק דמה לע"ז הבהמה נאסרה, ור"ל סובר שלא נאסרה, לר' יוחנן מובן שהתורה כתבה זובח למרות שניתן ללמוד מפיגול שמחשבים מעבודה לעבודה וניתן ללמוד משם גם חיוב לאדם והפסוק מיותר לאסור מעבודה לעבודה אך לר"ל קשה מדוע צריך פסוק, ורב פפא דוחה שגם לר' יוחנן צריך פסוק שהוא אסר רק את הבהמה וא"כ הפסוק מיותר לחייב את האדם במיתה ורב אחא בר רב איקא אומר שגם לר"ל לא צריך פסוק כי הוא התיר את הבהמה אך האדם חייב מיתה כמו המשתחוה להר שההר מותר אך האדם חייב מיתה.

רב אחא מדפתי אמר לרבינא שלדברי רבא בר רב חנן שהשתחואה מלמדת על כל הכלל א"כ מה ממעט הפסוק **איכה יעבדו** ואין לומר שבא למעט הפועל עצמו לע"ז שדרכה בזביחה שזה כבר ניתן ללמוד מהשתחואה שהיא דרך כיבוד אלא יש לומר שבא למעט מי שפועל למרקוליס שהיינו אומרים שממילא עבודתה בבזיויה וא"כ חייב גם בפועל לה קמ"ל שפטור, אך יש להקשות מדברי ר"א שהזובח למרקוליס חייב שכתוב **ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים** שאם אין צורך ללמד על כדרכה זה מיותר לאסור גם כשזביחה היא לא כדרכו, אך יש לדחות ששלא כדרכה לומדים כבר מהשתחואה יש לומר שבא ללמד בזובח להכעיס שאינו מקבלו לאלוה.

לירב המנונא נאבדו שוורים ורבה פגש בו והקשה לו שבמשנתנו נאמר העובד עבודת כוכבים ומשמע רק עובד ולא אומר ואח"כ כתוב במשנה האומר אלך ואעבוד נלך ונעבוד, אמר רב המנונא שמדובר שאמר איני מקבלו עלי אלא בעבודה, ורב יוסף אומר שאכן נחלקו בזה תנאים ששינוי שר"מ סובר שהאומר בואו ועבדוני חייב ור' יהודה פוטר, באופן שעבדו לכו"ע חייב שכתוב **לא תעשה לך פסל** ונחלקו באומר שלר"מ דיבור כמעשה ולר' יהודה דיבור אינו כלום, אח"כ חזר בו רב יוסף ואמר שגם לר' יהודה חייב כדיבור בלבד ששינוי ר' יהודה אומר שלעולם אינו חייב עד שיאמר אעבדו אלך ואעבוד נלך ונעבוד אלא נחלקו במסית לעבוד לעצמו שר"מ סובר שמסית לעצמו נקרא מסית ששומעים אותו ומה שאמרו לו כן הוא באמת, ור' יהודה סובר שמסית לעצמו לא שומעים לו שאומרים **עמוד ב** מדוע הוא גדול מאתנו ומה שאמרו לו כן זה בצחוק, והמשנה שפטרה באומר מדובר שרבים שנמלכים אחד בשני ואינם טועים בו והמשנה שמחייבת מדברת ביחיד שאינו נמלך ולכן הוא ניסת, רב יוסף אומר שהמקור לכך שהניסת לעצמו חייב שכתוב **לא תאבה לו ולא תשמע אליו** משמע שאם אבה ושמע חייב ואביי מקשה שאין חילוק בין ניסת ברבים לניסת ביחיד ששינוי על הפסוק **כי יסיתך אחיך בן אמך** בין יחיד בין רבים והתורה הוציאה יחיד שעבד שהוא בסקילה מכלל רבים שהם בסיף והוציא רבים מכלל יחיד שמייתם רק בסיף אך ממונם אבד משמע שבשאר הדברים הם שוים, אלא מחלק אביי בין ניסת מעצמו לניסת מאחרים שכשהוא בעצמו הוא נמלך אך ברבים הוא נגרר אחריהם והמקור לכך שכתוב בפסוק **לא תאבה ולא תשמע** משמע שאם אבה או שמע חייב, ורבא אומר שבשני המשניות מדובר בניסת מפי רבים והמשנה שחייב מדובר שפרט כך אוכלת כך שותה כך מטיבה כך מריעה, ומה שכתוב שפטור מדובר כשלא אמר כך, ורבא מוכיח את זה מדברי הפסוק **מאלוהי העמים אשר סביבותיכם הקרובים אליך** ומה שייך קרובים ורחוקים אלא שלומדים את טיבם של הרחוקים מהקרובים והיינו שאמר כך אוכלת כך שותה כך מטיבה כך מריעה, ורב אשי אומר שבסיפא מדובר בישראל מומר שכשקיבל עליו אינו חוזר בו ורבינא אומר שזה כתוב בדרך לא זו אף זו שברישא מדובר בעובד ולא רק עובד אלא גם אומר.

לאביי העובד ע"ז מאהבה או מיראה ולא חשבה לאלוהות חייב שהרי עבדה, ולרבא פטור שהחייב הוא רק בקבלה לאלוהות, ואביי הוכיח ממשנתנו שכתוב אחד העובד ואחד המקבלו משמע אחד העובד מאהבה או מיראה ואחד המקבלה, ורבא אומר שניתן לפרש במשנה כדברי ר' ירמיה, ואביי רצה להוכיח ממה ששנו על הפסוק לא תשתחוה להם אבל אתה משתחוה לאדם כמותך אך אם הוא נעבד כהמן אסור שכתוב לא תעבדם ובהמן זה היה מיראה ובכ"ז נאסר ורבא מבאר שמה שכתוב כהמן הכוונה שהוא עשה עצמו לע"ז אך לא כהמן ששם באמת היה מיראה, ואביי רצה להוכיח ממה ששינו שכהן משיח בע"ז לרבי חייב בשגגת מעשה ולחכמים בהעלם דבר והם לא נחלקו

דף סג ר' אמי אומר שמי שזיבח קיטר וניסך בהעלם אחד חייב אחת ואביי מבאר שר' אמי למד מהפסוק **לא תעבדם** שכל העבודות נכללות, אך קשה שאביי אומר שנאמרו ג' השתחואות בע"ז אחת לכדרכה ואחת שלא כדרכה ואחת לחלק חטאות, ויש לומר שאביי דיבר רק לדברי ר' אמי והוא לא סובר כמותו, אך יש להקשות שעובד כדרכה לומדים מאיכה **יעבדו הגוים האלה**, אלא יש לומר שפסוק אחד הולך על עבודה שדרכה בכך בשאר ע"ז אך בע"ז זו לא כדרכה ועוד פסוק לשלא כדרכה ועוד פסוק לחלק.

ר"ז אומר בשם רבה בר אבהו בשם רב שאם אומר לע"ז אלי אתה חייב ולכאורה אם הכוונה למיתה זה משנה מפורשת ואם לגבי קרבן הרי לרבנן אין קרבן ששנינו שחייב קרבן רק על דבר שיש בו מעשה כגון זיבוח קיטור או ניסוך והשתחואה, ור"ל שרק ר"ע סובר שחייב בהשתחואה שלא צריך מעשה אך לרבנן צריך מעשה, ויש לומר שרב דיבר לדעת ר"ע ולכאורה זה ממש מגדף ויש לומר שהיינו אומרים שר"ע חייב קרבן רק במגדף שכתוב בו כרת אך באומר אלי אתה לא כתוב כרת, קמ"ל שזה הוקש לשאר עבודות שכתוב בעגל **וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלוהיהו**, ור' יוחנן אמר שלולא הוא שבמלה **העלון** היו רשעי ישראל מתחייבים כליה, ונחלקו בזה תנאים שאחיהם אומרים שלולא שכתוב העלון בלשון רבים היו רשעי ישראל מתחייבים כליה ואמר רשב"י שבכל מקרה המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מהעולם שכתוב **בלתי לה' לבדו** ומה שכתוב העלון הכוונה שהתאוו לאלהות הרבה.

במגפף מנשק מכבד מרבץ פטור ואמר רב דימי בשם ר"א שעל כולם לוקה חוץ מהנודר לשמו ומקיים לשמו ולכאורה זה בגלל שזה לאו שאין בו מעשה אך קשה שלא ילקה על האחרים שזה לאו שבכללות כמו ששנינו שמהפסוק **לא תאכלו על הדם** לומדים שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה, ועוד למד מזה שלא לאכול בשר קדשים כשהדם עדיין במזרק, ור' דוסא למד מזה שלא אוכלים סעודת הבראה על הרוגי ב"ד, ור"ע למד מזה שסנהדרין שהורגים את הנפש לא יאכלו כל אותו היום, ור' יוחנן למד מהפסוק הזה אזהרה לבן סורר ומורה, ור' אבין בר חייה או ר' אבין בר כהנא אמר שלא לוקה על כל הנ"ל כי זה לאו שבכללות, אלא יש לבאר כדברי רבין בשם ר"א שלא לוקה על כולם מלבד על הנודר בשמו ועל המקיים בשמו ועל השאר לא לוקה כי זה לאו שבכללות וקשה שא"כ לא ילקה גם על הנודר ומקיים שזה לאו שאין בו מעשה, ויש לומר שזה כדעת ר' יהודה שלוקה על לאו שאין בו מעשה ששנינו שר' יהודה למד בפסוק **לא תותירו ממנו עד בוקר** שזה בא לתת עשה על לא תעשה שלא ילקה **עמוד ב** ור' יעקב אומר שלא לוקה כי זה לאו שאין בו מעשה משמע שלר' יהודה לוקים גם בלי מעשה וכאן לא לוקה רק בגלל שהפסוק נתקו לעשה.

נודר ומקיים בשמו לומדים מהפסוק **ושם אלוהים אחרים לא תזכירו** שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד ע"ז פלונית ומלא **ישמע על פיך** לומדים שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו ולא יגרום לאחרים לידור ולקיים בשמו, ועוד ניתן ללמוד מלא **ישמע על פיך** אזהרה למסית ומדיח ולכאורה מסית לומדים כבר **מוכל ישראל ישמעו ויראו** אלא זה רק אזהרה למדיח, והברייתא הזו היא ראייה לדברי אביו של שמואל שאסור לעשות שותפות עם עכו"ם שמא יתחייב לו שבועה והוא ישבע בע"ז שלו והוא עובר בלא **ישמע על פיך**.

כשהגיע עולא מא"י הוא לך בקלנבו שזה שם של ע"ז ורבא שאל אותו אח"כ היכן לנת אמר לו בקלנבו אמר לו רבא הרי כתוב **ושם אלוהים אחרים לא תזכירו** אמר עולא שר' יוחנן אמר שמותר להזכיר שם ע"ז שכתוב בתורה וכתוב **כרע בל קרס נבו**, ורב מרשיא מקשה ששנינו בזב שראה ראייה אחת ארוכה כשלוש כמגדיון לשילה שזה שיעור שתי טבילות ושתי סיפוגין הוא זב גמור ומגדיון זה שם ע"ז ורבינא אומר שזה כתוב בתורה **העורכים לגד שולחן**.

ר"ז אומר שליצינות נאסרה חוץ מליצינות מע"ז שכתוב **כרע בל קרס נבו קרסו כרעו יחדיו לא יכלו מלט משאו** וכתוב **דברו לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליי עמו וכמריו עליו יגילו כל כבודו כי גלה ממנו** ויש לקרוא כבידו ור' יצחק אמר על הפסוק **ועתה יוסיפו לחטוא ויעשו להם מסיכה מכספם כתבונם עצבים** והפירוש בזה שכל אחד עשה לו דמות יראתו והניח אותה בכיסו וכשזכור בה הוא מוציאה מחיקו ומחבקה ומנשקה, ומה שכתוב **זובחי אדם עגלים ישקון** פירש ר' יצחק אצל רב אמי שמשרתי ע"ז נותנים עיניהם בבעלי ממון והרעיבו עגלים ועשו דמות יראתם והעמידו בצד אבוסם והוציאוה לחוץ וכשראו אותם רצו אחריהם ומשמשו בהם ואמרו להם עבודת כוכבים חפץ כך שתזבח עצמן אליו ורבא מקשה א"כ צריך לכתוב עגלים ישקון לזבוח אדם ורבא מבאר שמי שבא לזבוח בנו לע"ז אמרו לו דורון גדול הקריב לו יבא וישק לו.

רב יהודה אומר בשם רב על הפסוק **אנשי בבל עשו את סוכות בנות והיינו חרנגולת ואנשי כות עשו את נרגל היינו חרנגול ואנשי חמת עשו**

את אשימה היינו עז קרחת ללא צמר, **והעוים עשו את נבחן ואת תרתן** הכוונה לכלב וחמור והספרויים שורפים את בניהם ובנותיהם באש **לאדרמלך וענמלך אלוהי ספרויים** אדרמלך הוא פרד שמדיר את בעליו בטעינה וענמלך הוא סוס שעונה לבעליו בקרב, ואביו של חזקיה ביקש להקריבו לאל ואמו סכה אותו בדם סלמנדרא.

רב יהודה אומר בשם רב שישראל יודעים שאין בע"ז כלום אלא רצו להתיר להם עריות בפרהסיא, ורב מרשיא מקשה שכתוב **כזכור בניהם מזבחוחם** וביאר ר"א שהיו כאדם שיש לו געגועים על בנו ויש לומר שמדובר אחר שנעשו אדוקים בה, ויש להקשות ששנינו בפסוק **ונתתי את פגריכם על פגרי גילולכם** וביארו שאליהו הצדיק חיזר על תפוחי רעב שבירושלים ומצא תינוק תפוח ומוטל באשפה אמר לו מאיזה משפחה אתה אמר לו ממשפחה פלונית אני אמר לו האם נשאר עוד ממשפחתך אמר לו שלא אמר לו אם אלמדך דבר שתחיה בו תלמד אמר לו כן אמר לו אמור כל יום **שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד** אמר אותו תינוק

דף סד הס שלא להזכיר בשם ה' שלא למדוהו אביו ואמו והוא הוציא את יראתו מחיקו וחבקה ונשקה עד שנבקעה כריסו לקיים את הפסוק **ונתתי את פגריכם על פגרי גילולכם** ויש לומר שגם שם מדובר אחר שנעשו אדוקים בה, ויש להוכיח מהפסוק **ויזעקו בקול גדול** וביאר רב יהודה או ר' יונתן שאמרו הנביאים כי בי שיצה"ר של ע"ז החריב את ביהמ"ק ושרף את ההיכל והגלה את ישראל מארם ועדיין הוא מרקד בינינו הרי בראת אותו כדי שנקבל עליו שכר אין אנו רוצים לו בו ולא בשכרו, ויש לומר שמדובר אחר שהיו אדוקים בו, ואח"כ ישבו ג' ימים בתענית ובקשו רחמים ונפלה פתקה מהמשים שכתוב בה אמת ואמר ר' חנינא שרואים מכאן שחותרו של הקב"ה הוא אמת ויצא אש כמו גור אריה מבית קדשי הקדשים ואמר והריא לישראל שזה יצה"ר של ע"ז וכשתפשוהו יצא ממנו שורה והרים קולו והוא נשמע ד' מאות פרסה אמרו מה נעשה עכשיו ירחמו עלי מהשמים אמר הנביא שישמו אותו בדוד של עופרת ויכסוהו בעופרת שמחלישה את הקול ולא ישמע קולו ולכן כתוב **ויאמר זאת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה וישלח את האבן העופרת אל פיה** אמרו החכמים אם זה עת רצון א"כ נבקש גם על יצר של עריות ובקשו רחמים ונמסר בידם וחבשוהו ג' ימים אך לא מצאו ביצה בת יומה לחולה אמרו איך נעשה אם נבקש חצי רק מעבירה לא נותנים חצי מהרקיע אלא כחלו את עיניו וזה הועיל שאדם לא יתגרה בקרובותיו.

רב יהודה אמר בשם רב שהיה מעשה בנכרית שחלתה מאד והיא נדרה שאם תתפא תעבוד את כל הע"ז שבעולם וכשנפאה עברה לכולם עד שהגיעה לפעור ושאלה מה עבודתו אמרו לה שאוכלים תרדים ושותים שכר ומתריזים בפניה אמרה אם כך מוטב שאחזור לחולי ולא אעבוד כך אך בעם ישראל לא כך שכתוב בהם **הנצמדים לבעל פעור** והיינו כצמיד פתיל אך להקב"ה נאמר **ואתם הדבקים בה' אלוקיכם** היינו כשתי תמרות שדבוקות זו בזו, ובברייתא שנינו שלבעל פעור היה רק כצמיד על יד אשה אך להקב"ה נאמר **ואתם הדבקים היינו דבוקים ממש**.

שנו בברייתא שהיה מעשה בסבטא בן אלס שהשכיר חמורו לנכרית אחת וכשהיא הגיעה לפעור אמרה לו המתן עד שאכנס ואצא אחר שיצאה אמר לה המתני אף את עד שאכנס ואצא אמרה לו הרי יהודי אתה אמר לה מה אכפת לך ונכנס ופעור בפניו וקינח בחוטמו וקלסוהו משרתי הע"ז שמעולם לא היה אדם שעבדו בכך.

הפעור לפעור זה עבודתו וחייב אף שמתכוון לבזותו וכן הזורק אבן למרקוליס זה עבודתו את שמתכוון לרגמו, רב מנשה הלך למקום ששמו בי תורתא אמרו לו זה ע"ז זורק עליה פיסת עפר אמרו לו שזה מרקוליס אמר להם שבמשנה כתוב זורק אבן למרקוליס והיינו לפניה ולא עליה ושאל בביהמ"ד אמרו לו ששנינו הזורק אבן במרקוליס עצמו ואף שמכוון לרגמו אמר א"כ אקח את מה שזרקתי אמרו לו שבין הנוטל בין הנותן חייב שכל אחד משאיר רווח לחבירו.

משנה הנותן מזרעו למולך חייב רק כשמסר והעביר באש אם מסר ולא העביר או שהעביר ולא מסר לא חייב עד שימסור ויעביר באש. **גמרא** כתוב במשנה קודם ע"ז וכאן כתוב מולך משמע כמו המ"ד שמולך אינו ע"ז ששנינו שחייב במוסר בין למולך בין לשאר ע"ז ור"א בן ר"ש אומר שרק המעביר למולך חייב ולע"ז אחרת פטור, אמר אביי שר"א בן ר"ש ור' חנינא בן אנטיגנוס בשיטה אחת שר' חנינא אמר שהתורה תפשה לשון מולך מלשון שהמליכו אפילו צורר או קיסס, ורבא סובר שנחלקו במולך עראי שלר' חנינא חייב ולר"א חייב רק בקבוע.

עמוד ב ר' ינאי אומר שחייב רק במסר למשרתי ע"ז שכתוב **ומזרעך לא תתן להעביר למולך** וכן שנינו שאם העביר ולא מסר פטור שכתוב **לא תתן ואם מסר ולא העביר פטור שכתוב להעביר**, ואם מסר שלא למולך פטור שכתוב **למולך**, ואם מסר והעביר למולך שלא באש פטור שכתוב

כאן להעביר וכתוב בפסוק באחרי מות לא ימצא כן מעביר בנו ובתו באש כמו ששם באש כן כאן וכמו שכאן למולך אך שם מדובר למולך. רב אחא בר רבא אומר שאם העביר כל זרעו פטור שכתוב ומזרעך ולא כל זרעך.

רב אשי מסתפק בהעביר בנו סומא או ישן וכן אם העביר בן בנו או בן בתו ויש לפשוט לגבי בן בנו שכתוב בברייתא על הפסוק כי מזרעו שכתוב בתחילה בנו ומשמע דוקא בנו ובתו ובן בנו ובתו לומדים מבתתו מזרעו ולכאורה הברייתא מתחילה מהפסוק כי מזרעו ומסיימת בפסוק בתתו מזרעו ויש לומר שזה שני דרשות שבתחילת משמע דוקא זרעו כשר זרע פסול לומדים מבתתו מזרעו.

רב יהודה אומר שחייב רק כשהעבירו דרך העברה ומבאר אביי שיש שורת לבנים ויש אש משני צדיה ורבא אומר שמדובר כמו המקפצה של פורים שיש אש בחפירה וקופץ משפה לשפה, ושנינו כדברי רבא שחייב רק כשהעביר דרך העברה ואם העביר ברגל פטור וחייב רק על יוצאי יריכו בנו ובתו אך אם העביר את אביו ואמו או אחיו ואחותו פטור ור"א בן ר"ש מחייב ולת"ק חייב גם במעביר לשם ע"ז אחרת ולר"א בן ר"ש חייב רק למולך ואם העביר שלא למולך פטור, ועולא אומר שטעמו של ר"א הוא מהפסוק לא ימצא כן מדובר בעצמך ורבנן לא דרשו כך אך קשה שלגבי אבידה שנינו שאבידתו ואבידת אביו שלו קודמת וביאר רב יהודה שכתוב בפסוק אפס כי לא יהיה בך אביון שלו קודמת לכל אדם ויש לומר ששם למדו מהמלה אפס.

ר' יוסי בר חנינא אומר שנאמר ג' כריתות בע"ז אחת לעובד כדרכה ואחת לשלא כדרכה ואחת למולך ולמ"ד שמולך כלול בע"ז נאמר כרת במולך למולך בנו בע"ז שלא כדרכה ולמ"ד שמגדף זה ע"ז מה שכתוב כרת במגדף כמו ששינו שר"ע דרש בפסוק הכרת תכרת הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב ור' ישמעאל אומר הרי כתוב כבר ונכרתה וכי יש ג' עולמות אלא ונכרתה הכוונה בעוה"ז הכרת לעוה"ב ולא לומדים מהכפילות הכרת תכרת שהתורה כתבה כלשון בני אדם.

דף סה משנה בעל אוב הוא פיתום שהמכשף מעלה את המת לשחיו ומדבר משם, וידעוני הוא שהמת מדבר מפיו ודינם בסקילה והנשאל בהם באזהרה. גמרא בסנהדרין לגבי חיוב סקילה כתוב בעל אוב וידעוני ובכריתות כתוב רק בעל אוב ולא כתוב ידעוני ר' יוחנן מבאר ששניהם נאמרו בלאו אחד ונקטו שם בעל אוב כי הפסוק התחיל בו ור"ל אומר שידעוני אינו בר קרבן כי לא עושה מעשה, ור"ל לא פירש כר' יוחנן כי הם כתובים לגבי מיתה בנפרד ואז היה בהם שני קרבנות ור' יוחנן סובר שרק חלוקה בלאו נקראת חלוקה לקרבן אך כמה שנחלקו במיתה לא יתחלקו לקרבן, ור' יוחנן לא אמר כר"ל כיון שהמשנה בכריתות מנתה מגדף וזה כדעת ר"ע שלא צריך מעשה, ור"ל סובר שאף שלא צריך מעשה גדול אך צריך מעשה קטן ובמגדף יש מעשה של עקימת שפתיו ובעל אוב יש מעשה של הקשת זרועותיו, אך קשה שלעיל שינו שחייב בע"ז רק על מעשה זיבוח קיטור וניסוך והשתחואה ור"ל אמר שהשתחואה זה רק לר"ע שלא צריך מעשה ור' יוחנן אמר שזה גם לרבנן כי כפיפת קומתו נחשב מעשה, ואם לר"ל לרבנן כפיפת קומתו אינו מעשה ק"ו שהקשת זרועותיו לא נחשב מעשה, ויש לומר שבאמת ר"ל דיבר על בעל אוב רק לר"ע אבל לרבנן בעל אוב גם פטור מקרבן, אך קשה שצריך לשנות בסוף המשנה יצא מגדף ובעל אוב שלא עשה מעשה ולא רק יצא מגדף, ועולא מבאר שבעל אוב הכוונה מקטר לשד, ורבא מקשה א"כ הוא נחשב עובד ע"ז ורבא מבאר שמדובר במקטר לחבר השדים לכאן, ואביי מקשה א"כ זה נקרא חובר חבר אמר רבא אכן זה חובר חבר והוא חייב סקילה.

שנו בברייתא על הפסוק וחובר חבר שחייב בין גדול בין קטן ואפילו נחשים ועקרבים ואומר אביי שא"כ מי שמחבר צירעא ועקרב אף שכוונתו שלא זיקו אסור.

יש להקשות לדעת ר' יוחנן מדוע לרבנן כפיפת קומתו נחשבת מעשה ואילו עקימת שפתיו לא נחשב מעשה אמר רבא שמגדף עיקר חיובו הוא על מחשבת לבו עמוד ב' ר' זירא מקשה ששינו שעדים זוממים לא חייבים קרבן כיון שאין בהם מעשה ולכאורה הרי עדות הוא לא דבר ששייך ללב, אמר רבא שעדים זוממים עיקר חיובם הוא על השמעת קולם בב"ד וקול אין בו ממש, אך קשה שלגבי חסימה בקול והנהגה בקול סובר ר' יוחנן שלוקה שעקימת פיו נחשב מעשה ולר"ל לא לוקה שעקימת פיו אינו מעשה, לכן מחלק רבא שעדים זוממים לא נחשב מעשה שעיקר עדות זה בראיה.

שנו בברייתא שבעל אוב זה המדבר בין הפרקים או בין אצילי ידיו וידעוני זה מי שמניח עצם זרעו בפיו והוא מדבר מעצמו, ויש להקשות מהפסוק והיה כאוב קולך משמע שהדיבור הוא כדרכו ויש לומר שהוא מדבר מבין הפרקים, ויש להוכיח מהפסוק בבעלת אוב שכתוב ותאמר האשה אל שאול אלוקים ראיתי עולים מן הארץ משמע שהוא דיבר כדרכו יש לומר שהוא דיבר מבין הפרקים.

שנו בברייתא שחייב בעל אוב הוא בין מעלה בזכורו בין הנשאל בגולגולת והחילוק הוא שמעלה בזכורו לא עולה כדרכו ולא עולה בשבת והנשאל בגולגולת עולה כדרכו וגם בשבת, ולכאורה קשה מה שייך עולה הרי הוא מונח לפניו, ויש לבאר שהכוונה עונה כדרכו וגם בשבת, וכמו ששאל טורנוסרופוס את ר"ע מי אמר שיום שבת אחר משאר ימים אמר לו מדוע אתה שר מאחרים אמר לו שהמלך צוה אמר ר"ע גם על שבת צוה הקב"ה אמר לו התכוונתי לשאול מי אמר שהיום שבת אמר ר"ע סמבטיון יוכיח שלא זורק אבניו בשבת, בעל אוב יוכיח, קבר אביך יוכיח שלא מעלה עשן בשבת, אמר טורנוסרופוס גם ביזית גם ביישת גם קללת.

לכאורה שואל אוב היינו דורש אל המתים ויש לבאר שדורש אל המתים הכוונה כדברי הברייתא שהמכשף מרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה וכשר"ע הגיע לפסוק זה הוא בכה ואמר שאם מי שמרעיב עצמו כדי לקבל רוח טומאה זוכה לכך מי שמרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה ודאי שיזכה לכך אך מה אעשה שעוונותינו גרמו כמו שנאמר עוונתיכם היו מבדילים.

רבא אומר שצדיקים יכולים לברוא עולמות אם ירצו ורבא עצמו ברא אדם ע"י ספר יצירה ושלחו לר' זירא ור' זירא דיבר עמו והוא לא ענה אמר ר' זירא אתה נוצרת ע"י החברים שוב לעפרך, ור' חנינא רב אושעיא פסקו כל ערב שבת בספר יצירה ויצרו עגל שלישי ואכלוהו.

שנו בברייתא שלר"ש מעונן מעביר שבעה מיני זכור על עיניו ולחכמים זה האותו את העיניים ור"ע אומר שהוא מחשב זמנים ושעות ואומר היום יפה לצאת מחר יפה לקנות, בערב שביעית החיטים רגילים להיות יפים העוקר קטניות אינן מרקיבות, עוד שנו בברייתא שמנחש הוא שאם נפלה לו פתו מפיו צריך להזהר מנזק או שנפל מקלו מידו או שבנו קרא לו מאחוריו או שעורב קרא לו או שצבי הפסיקו בדרך או שהיה נחש מימינו או שועל משמאלו,

דף סו או שכשמגיע אליו הגבאי הוא אומר אל תתחיל בי והוא אומר לבעל חוב שאינו פורע על הבוקר וכן לא בראש חדש או במוצ"ש, ובברייתא נוספת שנו שלא תנחשו הכוונה למנחשים בחולדה ועופות ודגים.

משנה המחלל את השבת חייב סקילה בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. גמרא משמע שיש חילול שבת שאין בו כרת בזדון וחטאת בשוגג והיינו תחומין לדעת ר"ע שזה איסור מדאורייתא, או הבערה לדעת ר' יוסי שהבערה יצאה ללאו.

משנה מקלל אביו ואמו חייב רק כשקללם בשם ואם קיללם בכינוי לר"מ חייב ולחכמים פטור. גמרא דברי חכמים זה כדעת ר' מנחם בן ר' יוסי שלמד בפסוק בנקבו שם יומת וכו' ללמד שמקלל אביו ואמו חייב רק בשם.

שנו בברייתא על הפסוק איש איש כי יקלל לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס אשר יקלל את אביו ואת אמו ולר' יאשיה אביו לבד או אמו לבד לומדים מההמשך אביו ואמו קילל דמיו בו אביו קילל אמו קילל, ולר' יונתן בכל מקום שכתוב שנים משמע שניהם ומשמע כל אחד לבד עד שהפסוק מפרש יחידיו, מות יומת בסקילה ואין לומר שאר מיתות שלומדים ממה שכתוב דמיו בו בגז"ש מאוב וידעוני שכתוב בהם דמיהם ואם ושמם הוא בסקילה ואזהרה לומדים מהפסוק אלוקים לא תקלל ואם אביי דין הוא בכלל אלוהים ואם הוא נשיא הוא בכלל ונשיא בעמך לא תאור ואם אינו דין או נשיא ניתן ללמוד בכנין אב כי דין מצווים על הוראתו ובנשיא לא ובנשיא חייבים על המראתו ובדין לא הצד השווה שהן בעמך ואתה מוזהר מלקללם לכן יש ללמוד אביו מהם אך יש לפרוך שהצד השווה בהן שגדולתם גרמה להם יש להוכיח מהפסוק לא תקלל חרש ויש ללמוד אביו אך יש לפרוך שבחרש חרשותו היא סיבה לאיסור לכן יש ללמוד מהצד השווה מדין נשיא וחרש שהם בעמך ואתה מוזהר על קללתם, אך יש לפרוך על הצד השווה שהם משונים, אלא יש לומר שהפסוק יכל לכתוב רק אלוהים וחרש ונלמד נשיא או נשיא וחרש ונלמד דין וכתוב אלוהים ללמד על אביו באם אינו ענין אך זה מובן רק למ"ד שאלוהים הכוונה לדיין אך אם הכוונה לקודש לא נלמד משם אביו שר' ישמעאל סובר שאלוהים לא תקלל הכוונה לחול ולר"ע הכוונה ממש ור"א בן יעקב למד משם אזהרה למברך השם ויש לומר שלמ"ד אלוהים חול לומדים קודש מחול ולמ"ד אלוקים קודש לומדים דין מקודש אך מובן שלומדים קודש מחול אך מנין ללמוד חול מקודש שיתכן שהתורה הזהירה רק על קודש ולא על דין עמוד ב' ויש לומר שא"כ היה צריך לכתוב לא תקלל וכתוב לא תקלל ללמד גם על דין.

משנה בא על נערה מאורסה חייב סקילה רק בבא על נערה שהיא בתולה והיא רק מאורסת והיא עדיין בבית אביה אך אם באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק. גמרא שנו בברייתא נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה בבית אביה למעט כשמסר האב לשלוחי הבעל. אמר רב יהודה בשם רב שזה דעת ר"מ

אך לחכמים נערה אפילו קטנה, והקשה רב אחא מדפתי מנין שהמשנה היא כר"מ ולמעט קטנה אולי המשנה מדברת גם על קטנה והעיקר למעט בוגרת, אמר רבינא שא"כ מדוע כתוב במשנה עד שתהיה נערה בתולה הרי צריך לכתוב אינו חייב אלא על נערה בתולה מאורסה ואין לדחות ראייה זו.

ר' יעקב בר אדא שאל את רב האם ר"מ פטר קטנה לגמרי או רק מסקילה אמר רב שמסתבר שרק מיעטו מסקילה אך חייב חנק, שאל ר' יעקב הרי כתוב ומתו גם שניהם עד שיהיו שניהם שוים ורב שתק ושמואל שאל מדוע שתק רב הרי כתוב בפסוק ומת האיש אשר שכב עמה לבדו, ונחלקו בזה תנאים שר' יאשיה למד מהפסוק גם שניהם עד שיהיו שניהם שוים ור' יונתן למד מהפסוק ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ואמר רבא שר' יונתן למד מגם שניהם למעט מעשה חידודים ר' יאשיה סובר שלא צריך פסוק למעט את זה כי זה לא כלום ומלבדו למד ר' יאשיה כדברי רבי כמו ששינו במקרה שבאו עליה עשרה בני אדם והיא עדיין בתולה שכולם בסקילה ורבי סובר שהראשון בסקילה והשאר בחנק.

שנו בברייתא שרבי למד בפסוק ובת כהן כי תחל לזנות הכוונה תחילה כמו שכתוב ומת האיש אשר שכב עמה לבדו, ומבאר רב הונא בר רב יהושע שרבי סובר כר' ישמעאל שרק ארוסה יצאה לשריפה ולא נשואה ואם הביאה הראשונה בה היתה בזנות מיתה בשריפה ואם לא בחנק ורבי הביא מהפסוק ומת האיש שכמו ששם מדובר שזה ביאה ראשונה כך בבת כהן, והקשה רב ביבי בר אבבי שרב יוסף לא למד כך אלא שרבי סובר כר"מ שאם נשאת לאחד מהפסולים מיתה בחנק והכוונה שאם זה תחילת חילולה מיתה בשריפה אך אם התחילה קודם מיתה בחנק ומה שרבי הביא מנערה מאורסה,

דף סז זה רק סימן לדבר שהוא תחילת חילול.

משנה מסית הכוונה הדיוט והמוסת הוא הדיוט והוא אמר לו יש יראה במקום פלוני כך אוכלת כך שותה כל מטיבה כך מריעה, אין מכמינים עדים לשאר מיתות מלבד מסית שאם אמר לשנים והם עצמם העדים מביאים אותו לב"ד וסוקלים אותו אך אם הוא אמר לאחד הוא אומר לו יש לי חברים שרוצים גם, אם המסית ערום אינו רוצה לדבר בפני שנים לכן מכמינים לו עדים אחורי הגדר והמוסת אומר לו אמור לי מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר לו והמוסת אומר איך נניח את ה' אלוקינו שבשמים ונעבוד לעצים ואבנים אם חוזר בו מוטב ואם הוא אומר לו כך היא חובתינו כך יפה לנו העומדים אחרי הגדר מביאים אותו לב"ד וסוקלים אותו בכל אחד מהלשונות דלהלן חייב המסית מי שאומר אעבוד אלך ואעבוד או שאומר נלך ונעבוד אזבח אלך ואזבח נלך ונזבח אקטיר אלך ואקטיר נלך ונקטיר אנסך אלך ואנסך נלך וננסך אשתחוה אלך ואשתחוה נלך ונשתחוה. **גמרא** המשנה אומרת מסית זה הדיוט משמע שנביא שהסית בחנק וכתוב מסית את ההדיוט משמע שאם הסית לרבים דינו בחנק וזה כדעת ר"ש ששינו שנביא שהדיח בסקילה ולר"ש בחנק מדיחי עיר הנדחת בסקילה ולר"ש בחנק, אך קשה ששינו בסיפא המדיח זה האומר נלך ונעבוד ע"ז ואמר רב יהודה בשם רב שמדובר במדיחי עיר הנדחת וזה בסקילה ולא כר"ש א"כ הרישא כר"ש והסיפא לא, ורבינא אומר שכל המשנה כרבנן וזה כתוב בדרך לא זו אף זו לא רק נביא אלא גם הדיוט ואף יחיד ורב פפא אומר שמה שכתוב מסית זה הדיוט זה לענין הכמנה כמו ששינו שלשאר חייבי מיתות לא עושים הכמנה חוץ ממסית שמדליקים לו נר בבית הפנימי ומושיבים עדים בבית החיצון שהם רואים אותו ושומעים את קולו והוא לא רואה אותם ואומר המוסת אמור מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר, ואומר המוסת איך נניח את אלוקינו שבשמים נעבוד ע"ז אם חזר המסית מוטב ואם הוא אומר לו כך היא חובתינו כך יפה לנו העדים ששומעים מביאים אותו לב"ד וסוקלים אותו וכך עשו לבן סטדא בלוד ותלאוהו בערב פסח, אך קשה ששמו הוא בן פנדירא ורב חסדא מבאר שבעל סטדא הוא בועל את פנדירא, אך קשה שהוא היה פפוס בן יהודה אלא יש לומר שכינויה של אמו סטדא ושמה הוא מרים מגדלה נשיא ונקראת סטדא על שם שסטתה זו מבעלה.

משנה מדיח הוא האומר נלך ונעבוד ע"ז, מכשף שעושה מעשה חייב ואל מי שרק אווז את העיניים ור"ע אמר בשם ר' יהושע שיש שנים שלוקטים קישואים אחד פטור ואחד חייב, מי שעושה מעשה חייב ומי שאווז את העיניים פטור. **גמרא** רב יהודה אומר בשם רב שמשנתנו דברה במדיחי עיר הנדחת.

שנו בברייתא על הפסוק **מכשפה** בין איש בין אשה וכתוב לשון נקבה כי רוב המכשפות מצויה בנשים, ולר' יוסי הגלילי לומדים את מיתה ממה שכתוב כאן **לא תחיה** וכתוב בשבעה אומות **לא תחיה כל נשמה** והיינו בסייף ור"ע למד מסיני שכתוב **אם בהמה אם איש לא יחיה** ושם היה סקילה אמר לו ר' יוסי אני למדתי לא תחיה מלא תחיה ואתה למדת לא תחיה מלא יחיה אמר ר"ע אני למדתי ישראל מישראל **שהכתוב ריבה בהם הרבה מיתות ואתה למדת ישראל מעכו"ם שיש**

בהן רק מיתת סייף, **עמוד ב** בן עזאי למד ממה שסמכו **מכשפה** **לשוכב עם בהמה** שמיתתו בסקילה אמר לו ר' יהודה מפני שזה סמוך נוציא מכשפה לסקילה אלא יש ללמוד ממה שאוב וידעוני הם בכלל מכשפה ויצאו לידון בסקילה וללמד על הכלל של מכשפה שהיא בסקילה, אך קשה שאוב וידעוני הם שני כתובים הבאים כאחד ולא נלמד מהם, אמר ר' זכריה שרואים מכאן שר' יהודה סובר ששני כתובים הבאים כאחד מלמדים.

ר' יוחנן אומר שנקרא שמם כשפים שהם מכחישים פמליא של מעלה. ר' חנינא דרש בפסוק **אין עוד מלבדו** שאפילו כשפים אין בהם כח בלי גזירת ה', והיתה אשה אחת שחזרה לקחת עפר מתחת ר' חנינא כדי לעשות עליו כשפים אמר לה אם תצליחי עשי כי כתוב **אין עוד מלבדו** אך קשה מדברי ר' יוחנן שאמר שהם מכחישים פמליא של מעלה יש לומר שרבים זכויותיו של ר' חנינא.

ר' אייבו בר נגרי אמר בשם ר' חייא בר אבא שמה שכתוב במכות מצרים **בלטיהם** זה מעשה שדים וכשכתוב **בלהטיהם** זה מעשה כשפים וכמו שכתוב **ואת להט החרב המתהפכת**, ואמר אבבי שמכשף שמקפיד על כלי הוא עושה ע"ז שד ומי שאינו מקפיד על כלי הוא עושה בכשפים.

אבבי אומר שהלכות כשפים זה כהלכות שבת שיש בסקילה ויש דבר שפטור אבל אסור ויש דבר שמוותר, העושה מעשה הוא בסקילה ואווז את העיניים פטור אבל אסור ומותר היא כמו ר' חנינא ור' אושעיא שעסקו בהלכות יצירה ונברא להם עגל משובח כל ערב שבת ואכלוהו, ורב אשי אמר שהוא ראה שלאביו של קרנא הוציא מנחיריו בעיטוש חתיכות של מעילים.

ר"א דרש כמה שכתוב במכת כינים ויאמרו החרטומים אל פרעה **אצבע אלוקים היא** שהשד לא יכול לברוא בריאה פחות מכשעורה ורב פפא אומר שגם כגמל אינו יכול לברוא אלא שדברים גדולים אסופים לו וקטנים לא.

רב אמר לר' חייא שהוא ראה ישמעאלי שחתך את הגמל שלו בחרבו ואח"כ קשקש לו בטבלא והוא קם אמר לו ר' חייא האם ראית אח"כ דם ופרש אמר לו לא אמר לו א"כ זה היה רק אחיזת עיניים.

זעירי קנה חמור באלכסנדריא של מצרים וכשבא להשקותו מים הוא נמס ונהפך לדף של גשור וחזר למוכרים ואמרו לו שלולא זעירי אתה לא היינו מחזירים לך שאף אחד לא קונה כאן דבר בלי שבדוק אותו עם מים.

ינאי הגיע לאכסניה וביקש מהם להשקותו מים וקרבו לו מאכל שתייתא וראה ששפתיה מרחשות והבין שהיא רוצה להזיק לו בכישוף והוא שפך מעט מהמים ונעשו עקרבים אמר לה אני שתיתי משלך עכשיו תשתי משלי ושתתה ונעשתה חמור והוא רכב עליו ויצא עמו לשוק והברתה הכירה בחמור שהוא מכושף והתירה את הכישוף שלו והיא חזרה לעצמה ורואו שהוא רוכב על אשה בשוק.

ר"א דרש בפסוק ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים שהיתה צפרדע אחת והיא השריצה צפרדעים רבים ומלאה את ארץ מצרים ונחלקו בזה תנאים שר"ע אמר שהיתה צפרדע אחת שהשריצה ומלאה את ארץ מצרים ואמר לו ר"א בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה לך אצל נגעים ואהלות אלא צפרדע אחת היתה ושרקה לכולן והן באו למצרים.